

**ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ЯК МОРСЬКОЇ
ДЕРЖАВИ****Гресько Б.Ю.,***студентка 2 курсу судово-адміністративного факультету,**Національний університет «Одеська юридична академія»***ВИКЛЮЧНА (МОРСЬКА) ЕКОНОМІЧНА ЗОНА УКРАЇНИ:
ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТЕНЦІАЛУ ТА ШЛЯХИ ЗБІЛЬШЕННЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ**

Відповідно до статті 2 Закону України «Про виключну (морську) економічну зону України» та частини першої статті 411 Господарського кодексу України, виключною (морською) економічною зоною України є морські райони, зовні прилеглі до територіального моря України, включаючи райони навколо островів, що їй належать. Це територія шириною до 200 морських миль, відлічених від тих самих вихідних ліній, що і територіальне море України. [1, 2]

Наявність такої особливої зони забезпечує Україну суверенними правами на розвідку, розробку і збереження природних ресурсів (живих і неживих), у водах, що покривають морське дно, на морському дні та в його надрах, а також з метою управління цими ресурсами, і відносно інших видів діяльності з економічної розвідки та розробки зазначеної зони (виробництво енергії шляхом використання води, течій та вітру). Це право прибережної держави закріплено у статті 56 Конвенції ООН з морського права 1982 року. [3]

Однією з особливостей території Чорного моря в межах виключної економічної зони є їх відносно невелика глибина (до 200 метрів), завдяки чому вміст сірководню у верхніх шарах незначний, що позитивно впливає на біорізноманіття моря. Промислове значення серед 183 видів риб та інших біоресурсів мають кефаль, камбала, білуга, осетер, оселедці, ставрида, скумбрія, тунець, хамса, мідії, креветки, рапани, червоні водорості.

Так, Державне агентство меліорації та рибного господарства України повідомляє, що протягом 2021 року підприємствами рибної галузі України було виловлено приблизно 7 660 тон риби та інших водних біоресурсів у Чорному морі та 2 956 тон в Азовському, експорт яких становив близько 955 тисяч доларів. [4]

Вилов та продаж морських біоресурсів є перспективним напрямом розвитку економіки держави, однак в Україні він розвивається дуже повільно. Окрім природніх факторів, які впливають на коливання кількості популяцій риби, негативним чинником розвитку даного напрямку є катастрофічно низький рівень марикультури в нашій державі. Як зазначає Петро Кулик, заввідділом аквакультури Інституту рибного господарства та екології моря у місті Бердянськ, успішним нині є лише вирощування прісноводної ставкової риби, а культивування морської риби повністю відсутнє, існують лише спроби вирощування мідій та устриць. [5]

Шляхом вирішення цієї проблеми є заснування достатньої кількості морських акваферм (які нині відсутні в акваторії Азовського моря) та активне сприяння діяльності суб'єктів господарювання, які б займалися культивуванням морської риби в Чорному та Азовському морях. У свою чергу це потребує державної підтримки: розробки нормативно-правового забезпечення основ створення рибних ферм (оренди територій), підготовка кваліфікованих спеціалістів (проектантів, технологів) та перегляд ввізного мита на продукцію аквакультур. Йдеться насамперед про мито на корми для риби, наголошує Любомир Гайдамака, директор ферми із вирощення креветок в Миколаївській області.

Також Чорне та Азовське моря мають велике економічне значення як перспективний регіон видобутку вуглеводневої сировини, адже в акваторії цих морів лежать значні поклади корисних копалин.

Родовища вуглеводневої сировини розвідано на північно-західному шельфі, перспективні поклади газогідратів – в області халістаз та материкового схилу. Залізні, марганцеві та хромові руди зустрічаються ближче до прибережної зони. Ділянки поширення залізо-марганцевих конкрецій виявлено на шельфі та у верхній частині материкового схилу уздовж північних, західних і південних берегів Чорного моря. Родовища важких металів та титано-ільменіту знайдено на шельфі у тектонічній зоні альпійського орогенезу. Уздовж підніжжя материкового схилу

західної частини Чорного моря зустрічаються багаті урановими відкладами ділянки. Інтенсивно експлуатуються родовища будівельного піску, гравію. На мілководді невичерпними є поклади черепашнику, який можна використовувати в будівництві і для виробництва скла. Наявність грязевих вулканів вказує на активні тектонічні процеси і є ознакою нових родовищ корисних копалин.

Багатство даних ресурсів підтверджується такими фактами: експерти оцінюють запаси природного газу виключної економічної зони України в межах Чорноморського шельфу у приблизно 50 млрд м. куб, а вміст сірководню - у 40–50 млрд. тон.

Сірководень є дуже перспективним ресурсом, на який Україна має звернути увагу, адже є багато можливостей із його використання. Наприклад, він активно використовується у світі як екологічно чисте паливо, адже при згоранні виділяється водяна пара, а не вуглекислий газ, яка не несе шкоди довкіллю і повертається в «кругообіг води в природі». Крім того, водень можна ефективно використовувати в металургії, а сірку, як свідчить досвід Європи та Північної Америки, – при будівництві доріг. [6]

Видобуток корисних копалин, особливо вуглеводнів є дуже перспективним та прибутковим для економіки України, тому доцільним є збільшення кількості та темпів розробки родовищ, що є дуже капіталоемним і потребує великої кількості іноземних інвестицій (аби не допустити монополії жодної компанії), які стримуються відсутністю стабільного законодавства в цій сфері, прогнозованого фіскального навантаження та прозорості оцінки запасів Виключної економічної зони України.

Крім того, важлива транспортна магістраль простягається саме вздовж виключної економічної зони України. Серед найбільших портів Чорного моря – Одеса, Миколаїв, Херсон, Севастополь, Ізмаїл, Феодосія і Керч, Ялта, а на Азовському морі - Бердянськ і Маріуполь. Частина цих портів відіграє важливу роль не лише в транспортній системі нашої держави, а й у структурі транспортних міжнародних коридорів, що активно розвиваються.

Також можна звернути увагу і на рекреаційний потенціал прибережних територій виключної (морської) економічної зони. За оцінками експертів, із 2500

кілометрів морського узбережжя України 1600 кілометрів займають цінні пляжі. Особливе значення мають солоні озера Азовського моря та родовища лікувальних грязей морського походження. Кліматично-природні умови досить вигідні, тому варто активно сприяти розвитку туризму та курортів. [7]

Отже, якщо підсумувати все вище сказане, очевидним стає великий економічний потенціал виключної (морської) економічної зони України, особливо таких чотирьох напрямів: марикультура, розробка та видобування корисних копалин, зміцнення транспортних магістралей і розвиток туризму й рекреації в межах Зони. Для збільшення економічного потенціалу Зони потрібне в першу чергу оновлення та вдосконалення національного законодавства в цій сфері, вироблення комплексної державної політики із розвитку цих та інших напрямів, належне фінансування та залучення інвестицій.

Література

1. Закон України «Про виключну (морську) економічну зону України». Відомості Верховної Ради України, 1995. № 21. ст.152. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/162/95-вр#Text> (дата звернення: 26. 10. 2022)
2. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України, - 2003. - № 18, № 19-20, № 21-22. - ст.144. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 26. 10. 2022)
3. Конвенція ООН з морського права від 10 грудня 1982 року / Конституція для океанів (UNCLOS 82): навчально-методичне посібник/[уклад. Є.В. Додін, С.А. Ковалів]; за ред. С.В. Ківалова. – О., Бібліотека журналу «Торгівельне мореплавання» (Серія: Правове регулювання торгового мореплавання). 1998. № / II. 250 с.
4. Промисловий вилов риби у українських рибалок у Чорному та Азовському морях скоротився на 25%. AgroPolit.com. 08.12.2021. URL: <https://agropolit.com/news/22623-promisloviy-vilov-ribi-u-ukrayinskih-ribalok-u-chornomu-ta-azovskomu-moryah-skorotivsya-na-25> (дата звернення: 26.10.2022)
5. Українська шаланда. Щоб їсти власну морську рибу – треба будувати рифи. Agravery – аграрне інформаційне агентство. 02.04.2021. URL:

<https://agravery.com/uk/posts/author/show?slug=ukrainska-salanda-sob-isti-vlasnu-morsku-ribu-treba-buduvati-rifi> (дата звернення: 26.10.2022)

6. Волович О.О., Михайлюк О.Л. Стратегія освоєння енергетичного потенціалу Чорного і Азовського морів. Аналітична доповідь / за ред. А.О. Филипенка. Одеса: Фенікс, 2012. 70 с.

7. Загальна океанографічна характеристика Чорного та Азовського морів. UA-01. С.31-34. URL: <https://files.pca-cpa.org/pcadocs/ua-ru/04.%20UA%20Rejoinder%20Memorial/01.%20Exhibits/UA-01.pdf> (дата звернення: 26.10.2022)